

DIMENSIUNILE DEZVOLTĂRII DURABILE**Viorel MIRON***Academia de Studii Economice din Moldova*

Under the influence of various factors having imbalance impact on the economic, social and ecologic sectors related to the traditional model of economic growth, there have outlined new approaches and interpretations of the economic development. The scientific society is called to revise and reformulate the concept of economic development that would have as basis the relationship between the human activities and the natural environment. This concept is not a new one, being just a recent expression of a very old ethic that can be found even in the philosophy of the Ancient Greeks and involves the relationships of human beings with the environment and the current responsibilities before the future generations. In this respect there gradually emerges a new concept that is modern and acceptable for the necessities of the current development – sustainable development.

La cumpăna dintre secolele XX și XXI, viața economică a devenit deosebit de intensă, ceea ce se resimte tot mai puternic atât în societate, cât și în natură [1].

Crizele economice sunt cele mai bune dovezi ale faptului că sistemele de dezvoltare urmează a fi regândite, redirectionate și aliniate noilor tendințe ale fenomenului.

În trecut, dezvoltarea economică era analizată prin prisma unui fenomen de creștere continuă a PIB, atât pe ansamblul economiei, cât și pe locuitor (dezvoltarea economică fiind adesea considerată doar un fenomen de creștere economică) care aducea efecte benefice populației prin crearea de noi locuri de muncă și prin creșterea ofertei de bunuri și servicii. Totuși, această abordare din trecut nu avea în prim-plan probleme deosebite, cum ar fi sărăcia, șomajul și inegalitatea distribuției veniturilor, ea bazându-se, în principal, pe o dezvoltare preponderent extensivă, factorii dezvoltării intensive fiind trecuți în plan secund. Aceste probleme, care au fost lăsate „neatinse”, s-au extins la scară planetară, agravându-se. Agravarea și extinderea acestor probleme deosebite a creat o nouă metodă de abordare a problematicii dezvoltării economice.

Iată de ce apare necesitatea unui nou mod de a pune problema raportului dintre diferitele politici naționale, pornind de la faptul că este în interesul tuturor de a soluționa, prin eforturi continue, crizele economice, ecologice sau social-umane, apărute într-o țară sau alta, într-o regiune sau alta a lumii.

Dezvoltarea durabilă este o strategie prin care comunitatea caută căi de creștere economică, beneficiind, de asemenea, de un mediu înconjurător adecvat și care să aducă beneficii calității vieții. A devenit un ghid important pentru multe comunități care au descoperit că caracterul tradițional de planificare și dezvoltare creează – mai mult decât să rezolve – probleme sociale și de mediu. Acolo unde întreprinderile tradiționale conduc la poluare, consum excesiv de resurse, dezvoltarea durabilă oferă soluții viabile și de durată.

Viziunea strategiilor privind dezvoltarea durabilă pornește de la înțelegerea faptului că economia unei țări, ca și a tuturor țărilor, înseamnă mai mult decât suma părților componente, că modificările produse într-un subsistem sau altul antrenează schimbări de ansamblu, în virtutea interdependențelor dinamice existente în componentele acesteia. Aria de cuprindere a strategiei de dezvoltare durabilă trebuie să fie foarte flexibilă: de la nivel personal până la nivel național sau la nivelul fenomenelor globale [2].

Pornind de la factorii care se interinfluențează în procesul dezvoltării – populația, resursele naturale și mediul natural, producția și poluarea – strategia dezvoltării durabile își propune să găsească criteriile cele mai adecvate de optimizare a raportului nevoi-resurse, obiective de atins – mijloace necesare, pe baza compatibilităților lor reciproce, în timp și spațiu. De aici decurge că dezvoltarea durabilă este definită de o dimensiune naturală – în sensul că există numai atâta vreme cât mediul creat de om este compatibil cu mediul natural; o dimensiune economică, bazată pe competitivitate concurențială, o dimensiune social-umană – în sensul că toate ieșirile din mediul creat de om trebuie să răspundă direct nevoilor și intereselor prezente dar și viitoare ale generațiilor care coexistă și se succed.

Ampla aderență de care se bucură conceptul de creștere durabilă se motivează prin valențele sale, care îi oferă o mare capacitate de a reflecta specificitatea procesului de creștere durabilă caracteristic noii economii [3].

Dezvoltarea durabilă oferă o viziune pozitivă pe termen lung a unei societăți care este mai prosperă și mai corectă și care promite un mediu mai curat, mai sigur, mai sănătos, o societate care ne asigură o viață de o calitate mai bună pentru noi și generațiile viitoare [4].

Astfel, dimensiunea economică are ca specific față de dezvoltarea tradițională caracterul unor factori specifici care sprijină această dezvoltare: stimularea capacităților de inovație a capitalului uman, precum și investiții în cercetarea științifică. Este important a menționa că această dimensiune este cea care ia o formă mai concretă și mai bine conturată; totodată, ea poate fi cuantificată. Structura acestei dimensiuni cuprinde:

- activitatea economică în plan intern, unde sunt cuprinse rezultatele economice globale (PIB sau venitul pe locuitor). Aici un loc important revine cercetărilor științifice și inovațiilor tehnologice, factori care stau la baza unei dezvoltări economice durabile. Este important a viza aici și activitățile cu influență indirectă asupra creșterii durabile, dar care au o semnificație importantă la menținerea stabilității macroeconomice, cum ar fi datoria publică, distribuția veniturilor, circulația monetară și execuția bugetară;

- direcțiile referitoare la relațiile economice externe – cu mișcările de capital ce se regăsesc în balanța de plăți externe, investițiile externe, comerțul exterior ș.a.

De fapt, realizarea unor obiective economice reprezintă, în esență, un aport decisiv în dezvoltarea durabilă. Aceasta însă se află într-o dependență directă de realismul obiectivelor, precum și de corelarea acestora cu cerințele reale ale societății.

Suntem obișnuiți ca, în mediile economice, clasamentul întreprinderilor să se bazeze mai curând în funcție de indici financiari, industriali sau bursieri. Acest fapt decurge dintr-o logică normală și istorică. Există, totuși, clasamente care devin tot mai importante și care se bazează pe indici de dezvoltare durabilă.

Dezvoltarea durabilă reprezintă forma de creștere economică care satisface nevoile societății în termeni de bunăstare pe termen scurt, mediu și lung. Ea se fundamentează pe ideea că dezvoltarea trebuie să vină în întâmpinarea nevoilor prezente fără a pune în pericol pe cele ale generațiilor viitoare [2].

Pentru ca durabilitatea să nu rămână doar o expresie „bine spusă”, este importantă stabilirea de parametri cu ajutorul cărora să se identifice scopurile și să se verifice și măsoare progresul real.

Unul dintre principalii indicatori a cărui evoluție oferă informații privind creșterea economică este Produsul Intern Brut (PIB) real. Nivelul total al PIB real este, totodată, și indicatorul macroeconomic cel mai disponibil pentru măsurarea activității la nivelul unei economii naționale și este relevant în special pentru creșterea economică din țările industrializate, unde industria deține o pondere însemnată în rezultatele economice. Rezultatele reale se pot măsura și prin indicatori alternativi, precum Produsul Național Brut (PNB) [2], Produsul Intern Net (PIN) sau Produsul Național Net (PNN), măsurati în termeni reali. O altă posibilitate de măsurare a creșterii economice o oferă nivelul sau rata creșterii PIB-ului real pe cap de locuitor, ce reprezintă un indicator mai bun al bunăstării, stabilit fiind că aspectul esențial al dezvoltării economice îl reprezintă bunăstarea economică. Într-un context mai larg de utilizare, dezvoltarea economică înseamnă creștere economică, însoțită de alți factori, precum asigurarea durabilității creșterii economice și sporirea nivelului bunăstării totale. Tocmai din aceste motive, indicatorii menționați reprezintă rezultate incomplete, ba chiar și imperfecte pentru analiza creșterii, dezvoltării și bunăstării economice, în timp și între state. Astfel, venitul pe locuitor nu oferă date privind modul în care acesta este distribuit, ceea ce înseamnă, evident, că nu reliefează standardul de viață.

Gama problemelor progresului economic urmează a fi reflectată într-un set complex de indicatori ce vizează dimensiunea economică a dezvoltării durabile care țin de performanța economică, comerțul intern și extern (acesta reflectă eficiența economică și socială a distribuției, constituie veriga finală a circuitului economic, caracterizând nivelul competitivității producției și al bunăstării populației [5]), starea financiară a statului, consumul de materiale, utilizarea energiei, transporturile, cooperarea internațională. Dezvoltarea economică este percepută nu numai pentru satisfacerea cerințelor materiale de bază, ci și pentru asigurarea resurselor în scopul îmbunătățirii calității vieții, răspunzând cerințelor ocrotirii sănătății, educației, dezvoltării sociale și unui mediu înconjurător favorabil [2].

O eroare majoră a erei moderne în domeniul dezvoltării economice este conceperea procesului de creștere economică ca un scop în sine, iar a omului – ca un simplu instrument de realizare a sporirii economice. Ignorarea omului din strategia creșterii economice este foarte clar exprimată prin indicatorii cu care aceasta este măsurată, ceea ce demonstrează abordarea superficială social-umană a creșterii economice. Teoria despre dezvoltare și creștere economică, susținută și aplicată în economia mondială până în prezent, accentuează tensiunea dintre latura socială și elementul economic, cu consecințe grave asupra echilibrului dintre acestea.

În acest context, dimensiunea socială ține de reducerea lipsei de legătură dintre diferite grupuri sociale, asigurarea de egalitate între generații, precum și accesul egal la educație, cultură și informație. Exprimare prin indicatori, aceste obiective pot fi măsurate destul de riguros și concret. Există însă și multe alte obiective

sociale care nu pot fi exprimate decât aproximativ sau estimativ. Aici se aliniază echitatea și asistența socială, folosirea timpului liber, informarea ș.a. Chiar dacă aceste componente nu pot fi evaluate într-un mod mai concret, acestea sunt destul de esențiale pentru succesul unei dezvoltări durabile. Astfel, de cele mai multe ori abaterea sau eșecul unei politici de dezvoltare durabilă se face prezentă anume pe această direcție. Deși soluția vine de fapt din realizarea unor obiective economice, nu poate fi loc pentru neglijarea modului de distribuție și utilizare a rezultatelor economice pe plan social, mai ales că capitalul uman este cel mai important pentru dezvoltarea durabilă [2].

Prin diferite activități specifice, această componentă trebuie să asigure un echilibru între generații, să evite discrepanțele enorme între venituri și apariția de tensiuni sociale. În acest sens, dezvoltarea trebuie să fie concepută ca un proces multidimensional, implicând schimbări majore în structurile sociale, în atitudinile populare și în instituțiile naționale, urmărindu-se accelerarea creșterii economice, reducerea inegalității și eradicarea sărăciei.

Astfel, sunt viabile pe termen lung doar acele strategii care:

- stimulează formarea, autoinstruirea, oferind un mediu adecvat pentru transmiterea cunoștințelor, accesul la cultură, formarea pe tot parcursul vieții, dezvoltarea și transmiterea – elemente de bază ale domeniului cunoașterii;

- oferă un mediu adaptat la diversitate, egalitate, deschidere, transparență, luarea în considerație a consecințelor deciziilor asupra dezvoltării durabile;

- prezintă un rol semnificativ în responsabilitatea socială;

- răspund unui mare număr de probleme stabilite;

- asigură cadrul necesar schimbului de păreri între toate părțile interesate.

Activitățile economice reprezintă ansambluri, care ar trebui corelate tot în funcție de nevoile și interesele oamenilor, urmărindu-se generarea unor efecte umane cât mai favorabile [7].

Dezvoltarea economică, spre deosebire de creșterea economică, include îmbunătățirea implicită a condițiilor de viață, o distribuție a veniturilor cât mai echitabilă, precum și existența unui mediu cât mai sănătos.

Cel mai des, inegalitatea în distribuția veniturilor se măsoară prin indicatori statistici, precum diferențierea după venituri [2] sau coeficientul Gini*. Interpretarea creșterii coeficientului Gini sau „împrăștierea” veniturilor măsurată prin dispersie sau abatere medie pătratică, ca un aspect negativ în bunăstarea socială, vine însă în contradicție cu principiul optimului lui Pareto**.

Principiul lui Pareto este acela conform căruia orice schimbare este bună atâta vreme cât face ca cel puțin un individ să fie mai bine situat, fără a face pe nimeni altcineva mai rău situat. Fără nici un dubiu, acesta este un principiu cu care nu putem să nu fim de acord și, de aceea, este larg acceptat ca un fundament în evaluarea politicilor economice. Alături de indicatorii cunoscuți ai nivelului de dezvoltare socială (Indicele Dezvoltării Umane, Indicele Sărăciei, Indicele Gini), se pot utiliza și alți indicatori, precum:

1. *Incidența sărăciei extreme* care reprezintă procentul populației al cărei venit se situează sub limita sărăciei (pentru țările în curs de dezvoltare se utilizează, deseori, pentru stabilirea limitei sărăciei, nivelul venitului de o unitate monetară de persoană pe zi, raportat la paritatea puterii de cumpărare) [11].

Indicatorul reflectă puterea de cumpărare a gospodăriilor, pentru bunuri și servicii necesare în scopul de a scăpa de sărăcie (mâncare, îmbrăcăminte, locuințe și alte bunuri esențiale nealimentare).

Există anumite limite în calculul și compatibilitatea acestui indicator, limite determinate, în primul rând, de faptul că metoda de culegere a datelor este cea a anchetelor în gospodării. Definițiile și modul de construcție și implementare a anchetelor naționale în gospodării pot fi diferite între state și peste timp. Pe de altă parte, pot exista diverse metode de calcul al producției nedestinate pieței și autoconsumului, precum și al distribuției consumului în interiorul gospodăriilor.

* Coeficientul lui Gini a fost inventat de statisticianul italian Corrado Gini și publicat în 1912. Coeficientul lui Gini este o măsură a dispersiei statistice folosită mai ales pentru a reprezenta disproporții în distribuția veniturilor sau averilor. Este definită prin raportul de valoare între 0 și 1. Cu cât mai scăzut este coeficientul, cu atât mai mici sunt deosebirile în distribuție. Mondial, valorile Gini se întind între 0,232 (23,2%) în Danemarca și 0,707 (70,7%) în Namibia. Totuși, nu toate țările au fost evaluate.

** Vilfredo Pareto – economist italian care a creat în anul 1906 o formulă matematică pentru a descrie inegalitatea distribuției bogăției.

2. *Ponderea consumului (în consumul total) celei mai sărace părți de 20% din populație* care reprezintă o măsură a inegalității distribuției veniturilor [11].

Veniturile populației și dinamica lor sunt indicatorii principali pentru caracteristica bunăstării [6].

Indicatorul de mai sus ajută la exprimarea măsurii în care schimbările în nivelul sărăciei afectează consumul celei mai sărace cincimi din populație. Este un indicator important, deoarece în timp ce creșterea consumului general într-o țară are o legătură puternică și directă cu reducerea sărăciei, inegalitatea poate crește ori descrește. Indicatorul trebuie însă utilizat împreună cu alți indicatori ai sărăciei (ca, spre exemplu, incidența sărăciei extreme). Scopul său este de a atenționa asupra modului în care schimbările în structura consumului pot afecta nivelul general al sărăciei, și invers.

3. *Prevalența malnutriției la copiii sub cinci ani* – reprezintă proporția copiilor cu vârstă mai mică de cinci ani care se află sub greutatea normală, în populația totală a copiilor sub cinci ani [11].

Utilizarea prevalenței subnutriției servește, în principal, scopului de a evidenția progresele înregistrate la îmbunătățirea nutriției copiilor, în special printre cei săraci.

Una dintre limitele indicatorului o constituie calitatea anchetelor antropometrice. O altă constrângere o constituie faptul că indicatorul nu permite distincția dintre subnutriția prezentă și cea trecută.

4. *Gradul de cuprindere în învățământul primar* – indicator care prezintă ponderea copiilor cuprinși în sistemul de educație primară din totalul copiilor de vârstă școlară [11].

Cuprinderea universală în sistemul de educație primară se referă la trei concepte: participarea la educație, completarea studiilor primare, alfabetizarea populației adulte.

Calculat pe baza datelor colectate prin metode precum: recensăminte, anchete în școli, date administrative, anchete în gospodării, indicatorul dispune de anumite limite:

- Disponibilitatea și credibilitatea datelor
- Capacitatea statisticilor naționale de a determina indicatorul
- Supradimensionarea populației de vârstă școlară
- Repetarea anilor de școală poate afecta calitatea datelor.

Educația face parte din dimensiunile fundamentale ale dezvoltării durabile. Efortul tranziției spre acest model de dezvoltare reclamă, în primul rând, un salt radical în modul de gândire, în cunoștințe, capacități, comportamente, etică, drepturi și responsabilități [6].

5. *Rata alfabetizării la populația cu vârsta de 15-24 ani* demonstrează ponderea populației alfabetizate, cu vârsta de 15-24 ani, din totalul populației din grupa de vârstă respectivă. Acest indicator reflectă rezultatele recente privind educația populației.

Datele culese se bazează, însă, pe declarații pe propria răspundere și nu pe teste de alfabetizare, fapt ce poate afecta rezultatele [11].

6. *Raportul băieți/fete în învățământul primar și secundar* – măsoară diferența oportunităților de participare la educația primară și secundară; un raport egal cu 100% ne prezintă oportunități egale pentru ambele sexe, iar un raport < 100% demonstrează oportunități mai mici ale fetelor comparativ cu ale băieților.

Limitele indicatorului sunt, în general, cele prezentate la indicatorii de mai sus.

7. *Rata mortalității infantile* reprezintă numărul copiilor care au murit până la împlinirea vârstei de un an, exprimat la o mie de copii nou-născuți vii [11].

Rata mortalității infantile măsoară supraviețuirea și reprezintă o reflectare a influențelor sociale, economice și ecologice asupra vieții copiilor. Indicatorul este nu doar o măsură a eficienței serviciilor de sănătate (deopotrivă preventive și curative), dar și a cadrului general în care se nasc copiii. Merită a fi menționat faptul că femeile gravide și copiii în primul lor an de viață formează grupurile cele mai vulnerabile din cauza malnutriției și a altor factori condiționați de scăderea nivelului de trai [5].

8. *Rata mortalității materne* – prezintă numărul deceselor maternale, exprimat la sută de mii nou-născuți vii [11].

Mortalitatea maternă reflectă nu doar accesul femeilor la serviciile de asistență sanitară pe parcursul sarcinii, ci și factori socioeconomiци mult mai generali, care includ statutul general de sănătate și nutrițional al femeilor, planificarea familială, statutul educațional, social și economic.

Indicatorul prezintă limite date de faptul că cele mai multe metodologii disponibile pentru estimarea mortalității materne au limite largi de eroare (intervale de încredere mari). Datorită volumelor mari ale eșantioanelor necesare, metodele de anchetă sunt limitate în privința abilității de a detecta schimbări statistice semnificative în rata mortalității materne peste timp.

Există, desigur, multe probleme legate de măsurarea veniturilor și a nivelului de trai, în special pentru grupurile cu venituri scăzute. Așa cum am arătat, veniturile reprezintă indicatori incompleți, iar indicatorii mai largi, care să includă beneficiile sociale (precum asistența sanitară sau condițiile de locuit), implică mult mai multe aspecte, în afara sărăciei. De asemenea, survine o problemă în a clasifica pe cineva drept „persoană săracă”, dacă veniturile sale sunt doar temporar scăzute sau dacă aceste venituri scăzute nu îi afectează nivelul general al bunăstării.

Mai general, specialiștii care se preocupă mai mult de observarea condițiilor de viață, decât de măsurarea lor și care pot fi puțin „încurcați” de modul în care reușesc să supraviețuiască cei aflați sub limita sărăciei, cu un venit atât de mic, găsesc un răspuns simplu: economia subterană. Aceasta este o problemă majoră în studiul veniturilor populației sărace și afectează, din nefericire, segmentul cel mai sărac și segmentul cel mai bogat din populație, pentru care datele disponibile nu întotdeauna sunt și cele mai valabile.

Acest moment urmează să impună precauții specialiștilor, în privința încercării de a surprinde cât mai exact schimbările în dimensiunea și evoluția, în timp, a sărăciei. Și pentru că nu există nici un dubiu asupra faptului că sărăcia se identifică, astăzi, ca o problemă economică și socială majoră, este firesc necesară o analiză mai atentă a principalelor surse care o generează, anume: șomajul, lipsa unei abilități de a realiza câștiguri crescute, șansa individuală, politica monetară și socială ș.a.

Întotdeauna omul a măsurat rezultatele activităților sale prin prisma modului în care acestea răspund nevoilor sale de viață, cele din urmă incluzând și un mediu natural sănătos, capabil să ofere condiții corespunzătoare tuturor generațiilor care se succed. În momentul în care aceste rezultate nu reușesc să facă față nevoilor oamenilor, sau chiar pun în pericol existența pentru viitor a unui mediu natural corespunzător, sunt expuse pericolului coordonatele esențiale ale unui caracter pozitiv al dezvoltării.

Pe plan mondial la moment este evident, pe de o parte, procesul de globalizare la nivel politic, economic, cultural între țările cu diferit nivel al dezvoltării, iar, pe de altă parte, un proces de presiune asupra mediului ambiant, presiune care amenință omenirea cu o catastrofă ecologică.

Diferența crescândă între țările cu potențial economic diferit, diverse sisteme politice și tradiții au un impact negativ asupra echilibrului ecologic. Aceasta nu reprezintă altceva decât o consecință a iresponsabilității evidente a activității economice necompatibile cu legițile ecologice și cerințele de protecție a mediului. Protecția mediului este un domeniu care necesită o abordare specifică în toate sectoarele activității umane [2].

Dintre laturile dezvoltării durabile dimensiunea ecologică reprezintă de fapt și partea cea mai neglijată în conceptul tradițional al dezvoltării. O perioadă lungă de timp, minimalizată sau chiar omisă, această dimensiune a dezvoltării durabile revine cu o forță care condiționează fie succesul, fie eșecul oricărei activități. Acest fapt vine a se concretiza în obiective de protecție a mediului și conservare a naturii, de asigurare a diversităților biologice și de utilizare chibzuită a resurselor neregenerabile.

Cât despre resurse, metodele actuale, orientate aproape exclusiv pe analiza cost-beneficiu, atribuie costuri extracției și prelucrării materiilor prime, dar nu și pentru valoarea intrinsecă a combustibililor, minereurilor, apei, ecosistemelor. În cazul minereurilor și combustibililor, materialul util creat prin procese naturale în cursul a milioane de ani este consumat în perioade destul de mici. Odată „utilizate”, acestea nu mai sunt disponibile pentru generațiile viitoare, pierderea de valoare fiind ignorată. Este inadmisibil calculul de beneficiu economic al unei activități fără a se considera pierderea de resurse, specii sau habitate. Neadmiterea spre calcul a acestui fapt duce mai degrabă spre sărăcirea, decât îmbogățirea lumii.

Această dimensiune are misiunea de a tempera tendința de forțare a performanței economice din contul costurilor de refacere a mediului, aici fiind necesare mijloace și metode de combatere și descurajare a fenomenelor cu externalități negative pentru mediu. Este necesară generarea unei etici care s-ar distinge prin schimbarea radicală a comportamentului uman față de mediu prin asimilarea unei atitudini de armonizare a vieții oamenilor cu natura. O dezvoltare socioeconomică durabilă presupune conservarea capitalului natural și „utilizarea produselor și serviciilor produse de acesta” în limitele capacității de suport a componentelor sale [6].

Realizarea eficientă a obiectivelor dimensiunii ecologice presupune și necesită fundamentarea, elaborarea și aplicarea unor instrumente și programe prin care să se stimuleze preocupările economice în prevenirea sau limitarea dezechilibrelor ecologice, în acțiunile lor de protecție a mediului, concomitente cu existența unui cadru legislativ adecvat. Aceste componente sunt menite să realizeze consolidarea legăturilor pozitive dintre dezvoltare și mediu și să „rupă” legăturile negative dintre sporirea economică și deteriorarea mediului. Aceasta nu ar semnifica stoparea creșterii economice și nici perturbarea funcționării sistemului economic. Ea semnifică transferul accentului de la cantitate la calitate cu toate efectele pozitive care decurg din aceasta. Astfel, în

contextul politicilor ecologice actuale, pe calea obținerii unui echilibru în ambele planuri – economic și ecologic – este necesară sporirea acțiunii unor categorii de factori, cum sunt:

- necesitatea implementării principiului „poluatorul plătește” și implementarea unor „costuri” de mediu, cum ar fi poluarea, în prețurile bunurilor și serviciilor;
- necesitatea integrării politicilor ecologice în alte domenii ale politicii economice, cum sunt: agricultura, industria, transporturilor, turismul etc.;
- imperativul găsirii unor instrumente mai eficiente și mai puțin costisitoare pentru îmbunătățirea performanțelor ecologice;
- utilizarea resurselor naturale regenerabile [2].

Până în prezent, substanța, care pune în mișcare mecanismul dezvoltării, era reprezentată de profitul bănesc. Acum însă, criza natural-umană a unui asemenea tip de progres economic pune în seamă faptul că acest mecanism trebuie regândit, în sensul de a fi axat pe oameni, astfel încât aceștia să poată controla resursele, în beneficiul lor prezent, dar și viitor.

Interesul pentru o dezvoltare durabilă și atenția ce se acordă amenințărilor la adresa mediului înconjurător au stimulat guvernele să reexamineze capacitatea de monitorizare și de evaluare a calității mediului înconjurător.

Diferitele activități umane au un impact cert asupra factorilor de mediu, impact ce poate fi privit la scară locală, regională sau globală. Experiența ultimelor decenii demonstrează că există relații importante între problematica protecției și calității mediului (la nivel global și local) și alte subiecte, precum dezvoltarea economică, dezvoltarea umană, creșterea populației, sărăcia, schimbări ale structurilor politice. De fapt, multe probleme de mediu apar mai ales din cauza problemelor sociale sau economice și nu pot fi rezolvate prin măsuri izolate, referitoare la tehnologie și legislație. De asemenea, accesul la hrană adecvată și apă curată este un factor esențial pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației.

O altă problemă majoră a sănătății mediului este poluarea aerului. Din cauza creșterii folosirii combustibilului lichid și solid (atât în trafic, cât și în procesele industriale), poluarea aerului va deveni, probabil, chiar mai importantă, în special în țările în curs de dezvoltare și în tranziție. Anume efectele nocive ale emisiilor în atmosferă dețin astăzi primul în deteriorarea sănătății populației [6]. Indicatorii mediului includ și aspecte privind utilizarea terenurilor, îndeosebi prin conversia în exploatare agricole, ceea ce poate duce la pierderi majore de capital natural. În plus, factori precum eroziunea, salinizarea, poluarea, schimbările climatice pot deteriora grav calitatea ecosistemului, iar toate aceste aspecte sunt puternic conectate, atât în privința cauzelor, cât și a efectelor.

Pentru evaluarea problemelor de mediu și a conexiunilor cu domeniile economic și social este absolut necesar ca cererea de informații complete, actuale și comparabile să fie satisfăcută de datele disponibile. Nu întotdeauna informațiile pe care le avem la dispoziție sunt cele de care avem nevoie, după cum, deseori, datele necesare nu sunt disponibile. În scopul de a completa imaginea reală a datelor necesare pentru analiza calității și protecției mediului, este necesar să menționăm că evaluarea domeniului include atât indicatori ce vizează cauzele, cât și indicatori ce vizează efectele schimbărilor de mediu. De aceea, informațiile sunt necesare nu doar pentru a evalua starea mediului (calitatea aerului, apei, terenurilor), dar și pentru a caracteriza factorii de influență (populație, economie), presiunea asupra mediului, impactul degradării mediului asupra societății (de exemplu: pierderea biodiversității, starea de sănătate).

În mod practic, lista temelor globale de mediu este foarte dinamică, în măsura în care vechile probleme nu se rezolvă complet, iar altele noi apar sau capătă o prioritate crescută. Tocmai de aceea, indicatorii mediului trebuie tratați ca un sistem.

În mod tradițional, analizele și rapoartele privind starea mediului sunt focalizate asupra calității apei, aerului, solului. Programele de monitorizare sunt construite, în consecință, în special pentru a măsura concentrațiile și condițiile la stațiile de măsurare. Aceasta constituie o parte logică și necesară din procesul de evaluare, urmărind să răspundă la întrebarea: „Ce se întâmplă în mediul natural?”

În viziune ecologică, principiul general al dezvoltării durabile presupune și impune o compatibilitate și un parteneriat dintre economie și mediu manifestat sub cele mai diferite interacțiuni, cu efecte propagate, o parte a acestora fiind, spre regret, încă necunoscute [8]. Prosperitatea economică și conservarea mediului natural trebuie să se susțină reciproc [9].

Odată ce problemele au fost identificate, provocarea constă în a afla care sunt cauzele ce determină schimbările de mediu, astfel încât să se poată contura acțiunile și măsurile ce trebuie întreprinse. Problemele ce afectează major mediul și care pot fi rezolvate relativ repede și puțin costisitor vor căpăta cea mai înaltă

prioritate. Acțiunile vor fi formulate în scopul înlăturării cauzelor degradării mediului și, prin urmare, vor fi alese și conturate instrumentele necesare. Ele nu trebuie aplicate doar de instituțiile guvernamentale, ci și de indivizi, companii private, organizații neguvernamentale. După aplicarea măsurilor pe o perioadă de timp, problema de interes este de a analiza dacă au apărut efectele dorite sau ce acțiuni adiționale trebuie întreprinse pentru a atinge scopul final: o dezvoltare durabilă.

În această ordine de idei, indicatorii durabili cu caracter de mediu urmează a fi structurați după cum urmează:

- indicatori pentru măsurarea performanțelor de mediu (calitatea și protecția mediului);
- indicatori pentru integrarea preocupărilor de mediu în politicile sectoriale;
- indicatori pentru integrarea (de manieră mai generală) a preocupărilor de mediu în politicile economice.

Caracteristica acestor indicatori trebuie să posede ca componente necesare: o potrivire politică; să fie măsurabili; să dea o imagine reprezentativă a condițiilor de mediu, a presiunii exercitate asupra lui de către activitățile umane și a răspunsului societății; să fie simpli de interpretat și să permită evidențierea tendinței; să servească pentru comparații internaționale; să posede o valoare limită sau o valoare de referință, necesară pentru compararea și evaluarea semnificației; să aibă un fundament teoretic (în termeni științifici și tehnici); să poată fi folosiți în modelele economice, în previzionare și informare; să fie imediat disponibili sau accesibili; să poată fi obținuți la intervale regulate, printr-o procedură sigură; să răspundă oricărei politici, dar să nu fie subiecte de manipulare [9]; trebuie să fie eficienți din punctul de vedere al costului [10].

Plecând de la tendințele prezentate, constatăm necesitatea axării procesului de dezvoltare economică pe implementarea unei „filosofii economice” chibzuite, anulând concepțiile compromise, precum și selectarea unor mijloace cu caracter economic, social și de mediu care ar asigura alternative sigure în depășirea crizelor de oricare gen și care vor conduce la o dezvoltare durabilă.

Referințe:

1. Adumitrăcesei I.D. Știința economică la o răscruce. - Iași: Junimea, 2007.
2. Cocîrță P., Angela A. Dezvoltarea durabilă. Probleme și căi de rezolvare. - Chișinău, 2005.
3. Coralia A. Politică de creștere economică. - București: Editura Economică, 2004.
4. Platon V., Turdeanu A. Dezvoltarea durabilă în Uniunea Europeană și politica de coeziune economică și socială. - București, 2006.
5. Niculescu N.G. Economia reală la o răscruce istorică. - Iași: Junimea, 2003.
6. Iacob P., Margareta P. Strategia Națională pentru dezvoltare durabilă. - Chișinău, 2000.
7. Mazîlu M. Dezvoltarea durabilă – un compromis sau o necesitate // Analele Universității din Craiova. Vol.1, 2005, p.105.
8. Corina I.D. Dezvoltarea durabilă: o perspectivă dezirabilă // Economistul, 2003, nr.1, p.7.
9. <http://mmuncii.ro/pub/image.manager/imagesfile/Domenii.Incluziune>
10. <http://bsergiu.rdsor.ro.works.capitole.Indici%20compoziti%20de%20dezvoltare%20sociala>
11. http://contabilizat.ro/file/cursuri_de_perfectionaremanagement_si_marketing

Prezentat la 03.03.2010